

**Een archeologisch inventariserend
veldonderzoek (IVO) door middel van een
bureau-onderzoek en boringen aan de
Barlhezestraat te Stokkum, gemeente
Montferland (Gld.)**

M.J.M. de Wit

ARC-Rapporten 2006-70

Groningen
27 september 2006
ISSN 1574-6887

Colofon

Een archeologisch inventariserend veldonderzoek (IVO) door middel van een bureau-onderzoek en boringen aan de Barlhezestraat te Stokkum, gemeente Montferland (Gld.)

ARC-Rapporten 2006-70
ARC-Projectcode 2006-191

Opdrachtgever
SAB Arnhem B.V.
Bevoegd gezag
Provincie Gelderland, mw. drs. F. de Roode
Beheer en plaats van documentatie
Archaeological Research & Consultancy

ARCHIS nummer booronderzoek
18288

Tekst
M.J.M. de Wit
Afbeeldingen
B. Schomaker
Redactie
A. Ufkes
Eindredactie
J. Schoneveld

Status
definitieve versie

Autorisatie — C.G. Koopstra

Uitgegeven door
ARC bv
Postbus 41018
9701 CA Groningen

ISSN 1574-6887

Groningen, 27 september 2006

Een recente lijst van de ARC-Rapporten is te vinden op www.arcbv.nl

1 Inleiding

1.1 Aanleiding van het onderzoek

De aanleiding voor het onderzoek is de toekomstige woningbouw aan de Barlhezestraat te Stokkum, gemeente Montferland. Aangezien het terrein in een gebied ligt met een hoge trefkans op archeologie (zie paragraaf 2.1.4 en afb. 1), gaf SAB Arnhem B.V. aan Archaeological Research & Consultancy (ARC bv) de opdracht op het plangebied een archeologisch inventariserend veldonderzoek (IVO) door middel van een bureau- en een booronderzoek uit te voeren. Het booronderzoek werd op 26 juli 2006 uitgevoerd door mw. drs. G.M.A. Bergsma en mw. drs. M.J.M. de Wit. Voorafgaand aan het booronderzoek vond het bureauonderzoek plaats.

1.2 Ligging van het onderzoeksgebied

Het onderzoeksgebied ligt aan de noordkant van het dorp Stokkum (afb. 1). Het wordt aan de west- en zuidkant begrenst door de Barlhezestraat en aan de oostkant door de Dr. Poelsstraat. Het gebied betreft een grasveld en heeft een oppervlakte van 1100 m².

1.3 Objectgegevens

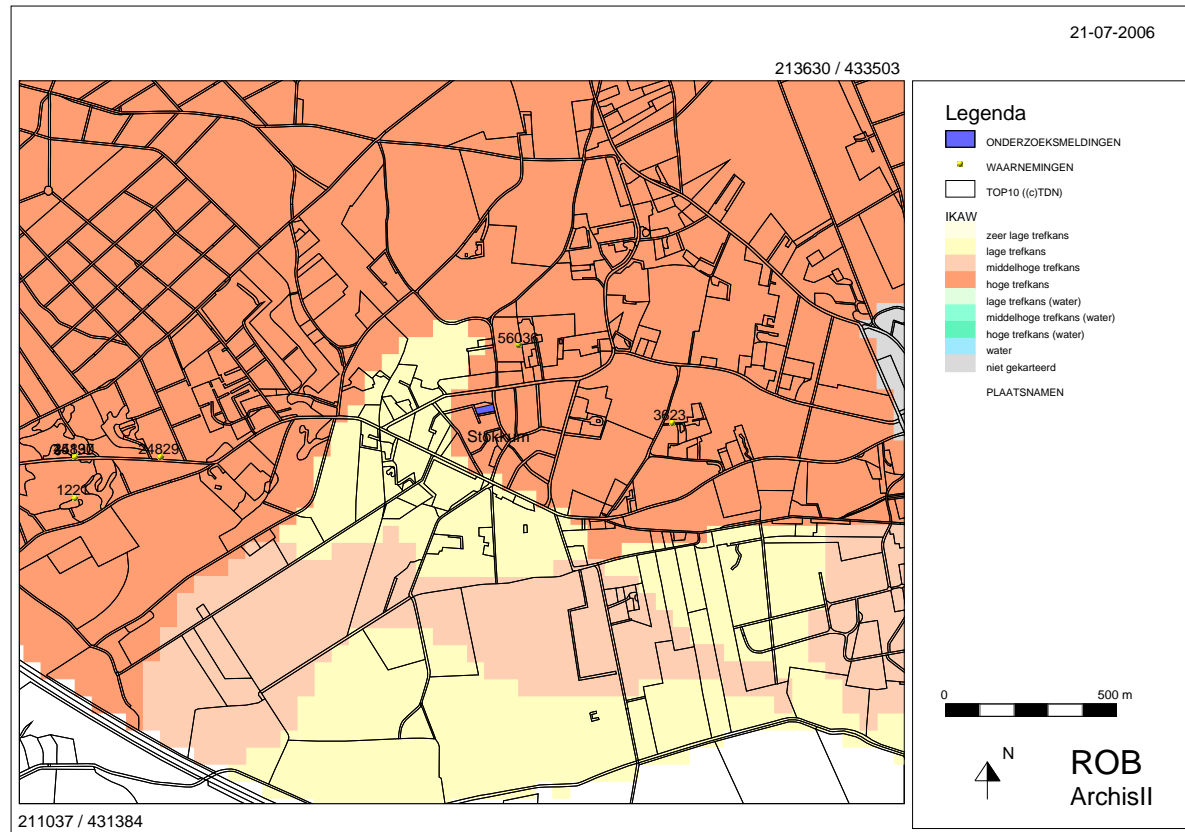
Provincie	Gelderland
Gemeente	Montferland
Plaats	Stokkum
Toponiem	Barlhezestraat
Kaartblad	40H
Coördinaten	212.401/432.539
Periode	Onbekend
Type object	Onbekend
Type bodem	Enkeerdgrond op pleistoceen zand
Geomorfologie	Smeltwaterdal

1.4 Doel van het onderzoek

Het onderzoek moest antwoord geven op de volgende onderzoeksvragen, zoals deze zijn opgesteld in het Plan van Aanpak, geschreven door mw. drs. M.J.M. de Wit en goedgekeurd door drs. B. Bijl, hoofd Archeologisch Vooronderzoek van ARC bv:

- 1 *Zijn er archeologische resten op het plangebied aanwezig?*
- 2 *Hoe is het gesteld met de bodemkundige gaafheid?*
- 3 *Hoe is de bodemopbouw en de geografie?*
- 4 *Wat is de aard, omvang, kwaliteit en locatie (horizontaal en verticaal) van de archeologische resten?*
- 5 *In welke mate stemmen de resultaten overeen met het verwachtingsmodel uit het bureau-onderzoek?*

Afbeelding 1 De ligging van het onderzoeksgebied in het blauwe vak (onderzoeksnummer 18288). Bron: Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek/Archis II, 21 juli 2006.

1.5 Werkwijze

Voorafgaand aan het veldwerk is een bureaustudie verricht, waarbij de volgende bronnen zijn geraadpleegd:

- Archeologisch Informatiesysteem voor Nederland (Archis) II;
- Bodem- en geomorfologische Kaart van Nederland, kaartblad 40 oost (Arnhem);
- Grote Historische Atlas van Nederland (deel 3, Oost-Nederland, 1830–1855);
- Grote Historische Topografische Atlas van Gelderland (ca. 1903, kaartblad 536);
- internet (www.stokkum.nl);
- aanverwante literatuur.

Op het onderzoeksterrein zijn in totaal zes boringen gezet ten behoeve van de archeologie (afb. 2). Deze boringen zijn verspreid over het terrein gezet om een juiste, algehele, indruk van de bodemopbouw te kunnen krijgen. De raai-afstand en de onderlinge boorafstand bedroeg 15 m.

De boorkernen zijn zorgvuldig uitgelegd, waarbij de opeenvolgende bodemlagen precies konden worden beschreven en opgemeten. Vervolgens is de bodemopbouw per boring beschreven en is er gelet op de aanwezigheid van archeologische indicatoren zoals aardewerkfragmenten, houtskool, fosfaatvlekken, vuursteen, natuursteen, verbrand leem en bot.

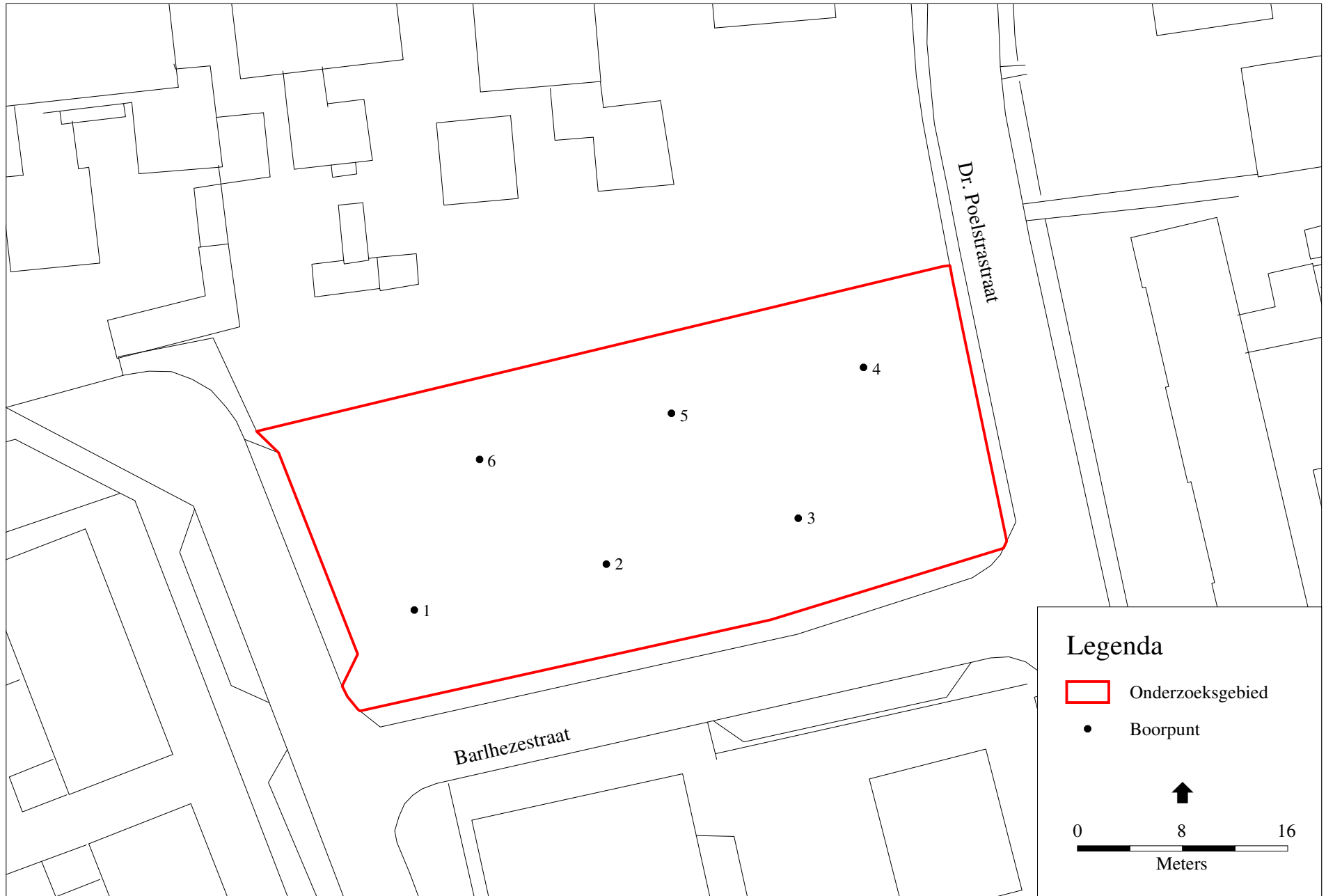
Voor het boren is gebruik gemaakt van een verlengbare edelmanboor met een diameter van 8 cm. Naast het boren is, voor zover mogelijk, een oppervlaktekartering uitgevoerd, bestaande uit het aflopen van het gehele terrein en het inspecteren van allerlei ontsluitingen waaronder molshopen. De vondstzichtbaarheid was nihil.

2 Resultaten

2.1 Bureau-onderzoek

2.1.1 Beschrijving van het onderzoeksgebied

Het onderzoeksgebied maakt deel uit van het Overijssels-Gelders dekzandgebied. Op de Geomorfologosche Kaart van Nederland (kaartblad 40, Arnhem) is goed te zien dat het gebied rond Stokkum ligt ingeklemd tussen twee hoge stuwallen, die het aan de west-, noord- en oostkant omgeven. Aan de noordoostkant zit een vrij smalle ruimte tussen beide stuwallen. Aan de zuidkant van Stokkum bevindt zich een terrasvlakte (legenda-eenheid 2M18b; afb. 3). De stuwallen zijn ontstaan in de voorlaatste ijstijd, het Saalien (ca. 150.000 jaar geleden). Deze stuwallen behoren genetisch tot de stuwallen van Arnhem en Nijmegen en bestaan uit grofzandige en grindrijke fluviatiele afzettingen van de Rijn en de Maas (Formaties van Urk, Sterksel en Waalre; Berendsen 2005, p. 46 en fig. 5.1). De grote stuwwal ten westen van Stokkum wordt de Hettenheuvel genoemd. De stuwwal ten oosten van Stokkum is bedekt met terrasvormige smeltwaterafzettingen (legenda-eenheid 14B5). Het dorp Stokkum zelf ligt in een smeltwaterdal, gevormd door het smeltwater afkomstig van de stuwallen. In dit dal bestaat de geomorfologie

Afbeelding 2 Het onderzoeksgebied met de boorpunten. Kaart: B. Schomaker.

uit glooiingen van hellingafspoelingen (legenda-eenheid 4H3) en droog dal, bedekt door dekzand (legenda-eenheid 2R3).

Volgens de Bodemkaart van Nederland (kaartblad 40 oost, Arnhem) bestaat de bodem van het onderzoeksgebied uit hoge bruine eerdgronden, die deel uitmaken van de dikke enkeerdgronden (afb. 4). De eerdgronden bestaan uit grof zand (legenda-eenheid bEZ30) en bevatten grind, dat ondieper dan 40 cm begint (legenda-eenheid g). Dikke eerdgronden hebben een humushoudende minerale bovengrond van meer dan 50 cm dikte, ontstaan door menselijke activiteit. De schrale zandgronden werden vanaf de Middeleeuwen stelselmatig opgehoogd met pakketten plaggen en mest, waardoor de eerdgronden (of esgronden) ontstonden. De grondwatertrap van het gebied is VII (gemiddeld hoogste grondwaterstand is 80 cm en de gemiddeld laagste grondwaterstand is 120 cm beneden maaiveld).

2.1.2 Historische gegevens

Het dorp Stokkum wordt voor het eerst in 1240 in Sloet's oorkondeboek genoemd onder de naam 'Stokhem'. Er wordt melding gemaakt van het middeleeuwse klooster Bethlehem bij Doetinchem, dat waardelen zou hebben in de marke van Stokhem. De naam 'Stokhem' en dan met name het achtervoegsel '-hem', vermoedt echter een vroegmiddeleeuwse, Karolingische oorsprong van het dorp. De naam 'Stokhem' kan herleid worden tot 'Stokheim'. 'Stok' heeft te maken met het kappen van bomen en 'heim' kan zowel huis als dorp betekenen. In 1356 wordt Stokkum voor het eerst een buurschap genoemd.

Stokkum heeft altijd een nauwe band gehad met het Huis Bergh, dat ten oosten van het dorp lag. Stokkum behoorde met de buurschappen Lengel, Groot-Azewijn, Netterden en de Hezen tot het oudste gebied van de heren van den Bergh, waarvan Emmerich centrum was.¹ Het Huis Bergh dateert uit de vroege 12e eeuw. In oorsprong was het een cirkelvormige bucht met ronde donjon. De tegenwoordige vorm betreft een woongedeelte met een vierkante toren uit het begin van de 15e eeuw. De voorburcht, de poort en drie ronde hoektorens dateren uit omstreeks 1400. In 1939 werd het gebouw grondig verwoest door een brand, alleen de grote toren en de muren van het hoofdgebouw bleven staan. Hierna is het kasteel herbouwd, zoveel mogelijk in de vorm die het voor de brand van 1735 had. Dit terrein is betreft een terrein van hoge archeologische waarde (nummer 13159) en is beschermd door de Rijksdienst Monumentenzorg.²

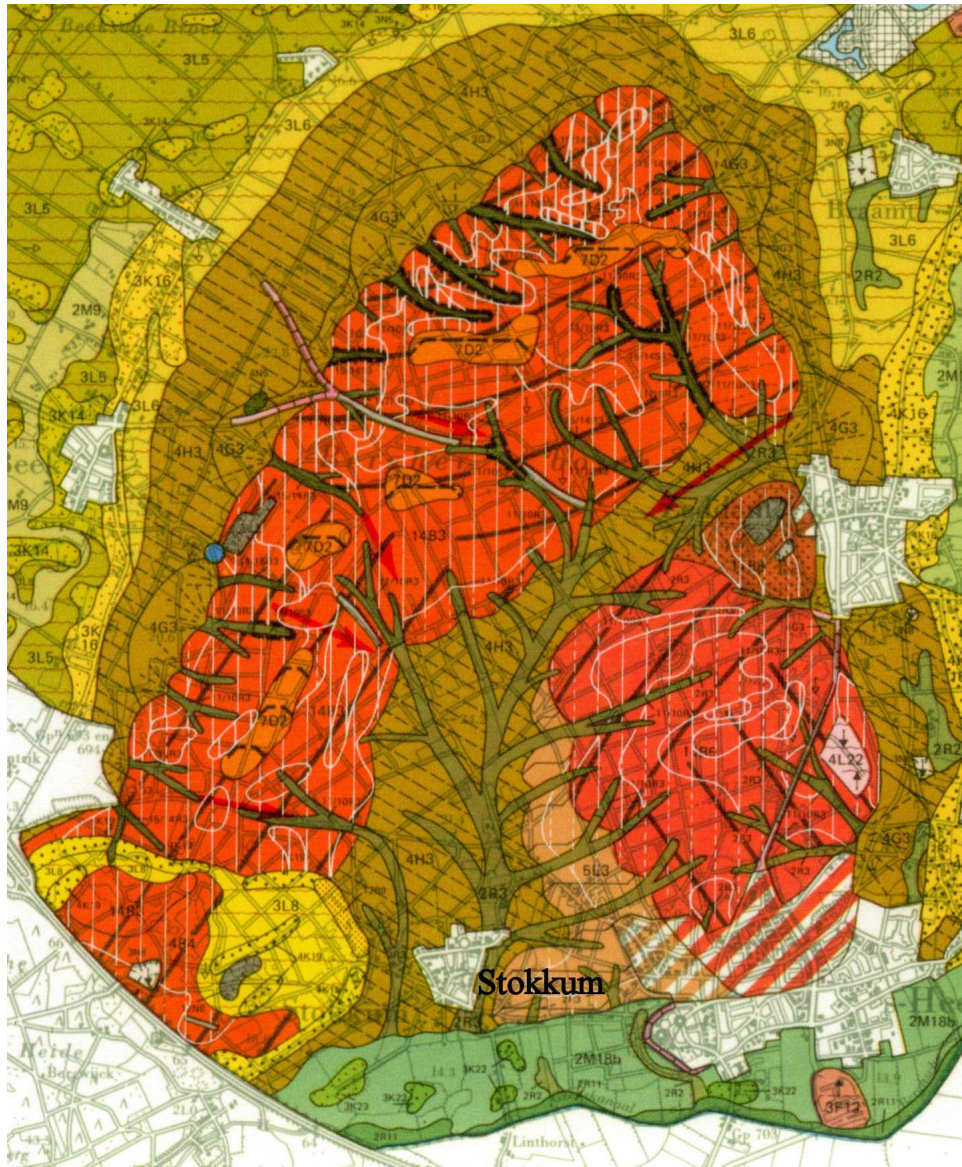
Met betrekking tot het onderzoeksgebied kan worden gezegd dat niet bekend is dat het bebouwd is geweest. Wanneer de Grote Historische Atlas van Nederland (deel 3, Oost-Nederland, 1830 – 1855) en de Grote Historische Topografische Atlas van Gelderland (ca. 1903, kaartblad 536) worden geraadpleegd, is te zien dat het onderzoeksterrein in de 19e eeuw als weide- of grasland dienst deed. Van omwonenden werd tijdens het veldwerk vernomen dat het terrein tot enige jaren geleden als akkerland werd gebruikt door een boer.

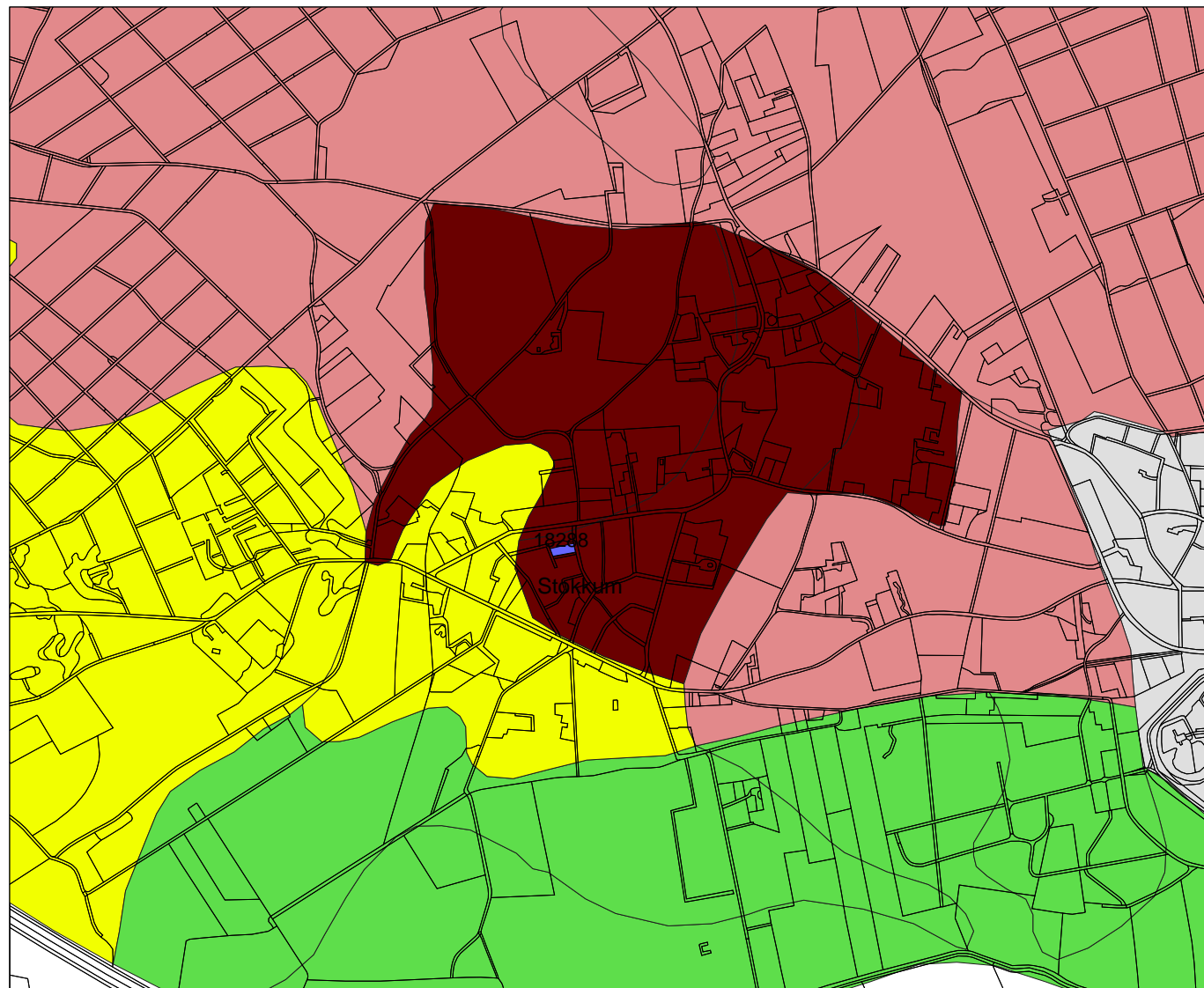
¹Bron: www.stokkum.com

²Bron: Archis II.

Afbeelding 3 De geomorfologie van Stokkum en omstreken. Bron: Geomorfologische Kaart van Nederland, kaartblad 40.

Legenda

■ ONDERZOEKSMELDINGEN

TOP10 ((c)TDN)

BODEM ((c)Alterra)

- Associaties
- Brikgronden
- Bebouwing
- Dijk, bovenlandstrook
- Dikke eerdgronden
- Fluviatiele afz ouder pleistoceen
- Groeve, gegraven, mijnstort
- Kalksteenvereringsgronden
- Oude rivierkleigronden
- Overige oude kleigronden
- Ondiepe keileemgronden
- Leemgronden
- Zeekleigronden
- Mariene afz ouder pleistoceen
- Niet-gerijpte minerale gronden
- Oude bewoningsplaatsen
- Rivierkleigronden
- Kalk lutumarme gronden
- Veengronden
- Moerige gronden
- Water, moeras
- Podzolgronden
- Kalkloze zandgronden
- Kalkhoudende zandgronden

PLAATSNAMEN

0 500 m

ROB
ArchisII

Afbeelding 4 De bodemkaart van het gebied rond Stokkum. Het onderzoeksgebied ligt in het blauwe vak (onderzoeknummer 18288). Bron: Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek/ Archis II, 24 juli 2006.

2.1.3 Bekende archeologische waarden

Uit de omgeving van het onderzoeksgebied is een aantal archeologische waarnemingen bekend (afb. 1).³ Direct ten noorden is bij een booronderzoek van RAAP onder het esdek een kogelpotfragment aangetroffen, dat te dateren is in de Late Middeleeuwen A of B (waarnemingsnummer 56036; bijlage 2). Aan de oostkant van Stokkum is aardewerk aangetroffen dat dateert uit de Late Bronstijd – Vroege IJzertijd en mogelijk deel uitmaakt van een urnenveld (waarnemingsnummer 3623). Ten westen van Stokkum zijn drie waarnemingen bekend. Waarneming 24830 betreft een mogelijk deel van een urnenveld (Drostambt vindplaats 40) en waarneming 1221 de vondst van een vuurstenen driehoekige spits (Laat-Paleolithicum B – Laat-Neolithicum B), een vuurstenen kling (Paleolithicum – Neolithicum) en crematieresten (Late Bronstijd – Vroege IJzertijd). De crematieresten maken mogelijk deel uit van een urnenveld. Van waarneming 24829 zijn geen gegevens bekend. De locatie van deze waarneming vlakt echter samen met die van waarneming 45197. Deze waarneming betreft handgevormd aardewerk, te dateren in de Vroege IJzertijd. Mogelijk zijn waarnemingen 24829 en 24830 in de eerste helft van de 19e eeuw gedaan, toen in de zandheuvelds aan de huidige Eltenseweg een urnenveldje werd aangetroffen.⁴

2.1.4 Archeologisch verwachtingsmodel

De archeologische verwachting van het onderzoeksterrein is volgens de Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW 2e generatie) hoog (afb. 1). Dit zal voornamelijk te maken hebben met het feit dat de bodem bestaat uit enkeerdgronden of essen, waaraan doorgaans een hoge archeologische waarde wordt toegekend. De enkeerdgronden bedekken als een soort deken de eventueel aanwezige archeologische sporen en vondsten en hebben daardoor een goede conserverende werking. Ook het feit dat het onderzoeksterrein tot op heden niet bebouwd lijkt te zijn geweest, geeft aan het terrein een hoge archeologische verwachting.

2.2 Inventariserend veldonderzoek

2.2.1 Bodemopbouw

De bodemopbouw van het onderzoeksgebied bestaat van boven naar onder uit:

- 0–40 cm: bouwvoor,
- 40–ca. 70 cm: esdek,
- vanaf ca. 70 cm: C-horizont (dekzand).

Het esdek onder de bouwvoor is gemiddeld 25 cm dik (tussen de 20 en 30 cm). In boring 3 is het esdek zeer dun, ca. 5 cm. In boringen 1 en 5 bevindt zich onder het esdek een restant van een B/C-horizont. In boring 1 is deze laag 10 cm dik en in boring 5 20 cm. Over het algemeen is de bodem op het onderzoeksgebied matig tot zeer grindrijk en komt er weinig tot veel ijzerconcretie in de bodem voor. Her en der komt wat lichte houtskoolspreading voor. In de bouwvoor en in het

³Bron: Archis II.

⁴Bron: www.stokkum.com

esdek komen in lichte mate puinresten en stukken natuurlijk vuursteen voor (zie ook bijlage 1).

2.2.2 Vondsten

In boring 4 is in de bouwvoor een scherf aardewerk uit de Nieuwe Tijd aangetroffen. Dit aardewerk is niet meegenomen aangezien het geen aanvullende waarde heeft voor het onderzoek.

3 Conclusies

1 *Zijn er archeologische resten op het plangebied aanwezig?*

In de boringen op het onderzoeksterrein zijn geen archeologische resten aangetroffen.

2 *Hoe is het gesteld met de bodemkundige gaafheid?*

Op het terrein is onder de bouwvoor nog een laagje esdek aanwezig, van ca. 25 cm dik. Dit esdek ligt vrijwel direct op het dekzand. Volgens de Bodemkaart hoort het terrein tot de dikke eerdgronden, met een dikte van meer dan 50 cm. Aangezien het terrein tot voor enige jaren geleden als akkerland werd gebruikt en ieder jaar werd geploegd, zal dit ongetwijfeld hebben bijgedragen tot de vermindering in dikte van het esdek op het onderzoeksterrein.

3 *Hoe is de bodemopbouw en de geografie?*

De bodemopbouw bestaat van boven naar beneden uit bouwvoor, esdek en dekzand. In boringen 1 en 5 is tussen het esdek en het dekzand een restant B/C-horizont aangetroffen.

4 *Wat is de aard, omvang, kwaliteit en locatie (horizontaal en verticaal) van de archeologische resten?*

Niet van toepassing, op het terrein zijn geen archeologische resten aangetroffen.

5 *In welke mate stemmen de resultaten overeen met het verwachtingsmodel uit het bureauonderzoek?*

Volgens het bureau-onderzoek heeft het terrein een hoge archeologische verwachting, die zowel is gebaseerd op de IKAW-waarden, de aanwezigheid van een es en de archeologische waarnemingen in de buurt van het terrein. Tijdens het booronderzoek is weliswaar een esdek waargenomen op het terrein, maar zijn er verder geen archeologische indicatoren aangetroffen. Het onderzoek kan daarom de hoge archeologische verwachting van het gebied niet direct ondersteunen. Daarvoor is meer onderzoek nodig.

4 Aanbeveling

Het IVO heeft aangetoond dat zich op het terrein een restant van een es bevindt. Archeologische resten zijn tijdens het onderzoek niet aangetroffen. Dit wil echter niet zeggen dat ze niet op het onderzoeksterrein aanwezig kunnen zijn.

De opdrachtgever wordt daarom aanbevolen tijdens de bouwwerkzaamheden op het onderzoeksterrein een archeologische begeleiding (AB) uit te laten voeren,

conform het protocol van een opgraving (zie Kwaliteitsnorm voor de Nederlandse Archeologie (KNA) versie 3.1).⁵ Deze begeleiding vindt plaats onder regie van een geregistreerde en goedgekeurde senior archeoloog. Voor de archeologische begeleiding is een Programma van Eisen (PvE) nodig. Indien er bij deze AB archeologische resten worden aangetroffen, dient onverwijld contact te worden opgenomen met het bevoegd gezag.⁶

Literatuur

- Berendsen, H.J.A., 2005. *Landschappelijk Nederland. De fysisch-geografische regio's*. Assen.
- Brandt, R.W. et al. (red.), 1992. *ARCHIS. Archeologisch Basis Register, versie 1.0*. Amersfoort.

---

⁵De KNA kan worden geraadpleegd op www.sikb.nl.

⁶Mw. drs. F. de Roode, Provinciaal Archeoloog van Gelderland, 026-3599778.

Bijlage 1 Boorstaten

De volgende afkortingen worden in de boorstaten gebruikt.

grondsoort (onderdeel lithologie)		g2	matig grindig
Z	zand	g3	sterk grindig
bijmengsel (onderdeel lithologie)		humus (onderdeel lithologie)	
s1	zwak siltig	h1	zwak humeus
grind (onderdeel van lithologie)			
g1	zwak grindig		

boring 1 RD-X: 212.384. RD-Y: 432.531. Boormethode: edelmanboring, handboring.

diepte lithologie	kleur	grens	
35 Zs1g2	licht bruingrijs	geleidelijk	Zandmediaanklasse: zeer fijn. Bodemkundige interpretaties: bouwvoor.
55 Zs1h1g2	grijsbruin	geleidelijk	Archeologische indicatoren: fijn verdeeld houtskool (weinig). Bodemkundige interpretaties: cultuurlaag. Opmerkingen: esdek.
65 Zs1h1g1	geelbruin	geleidelijk	Bodemhorizont: BC. Nieuwvormingen: ijzerconcreties (weinig). Archeologische indicatoren: fijn verdeeld houtskool (weinig).
90 Zs1g1	geeloranje	beëindigd	Bodemhorizont: C. Nieuwvormingen: ijzerconcreties (veel). Geologische interpretaties: dekzand.

boring 2 RD-X: 212.399. RD-Y: 432.535. Boormethode: edelmanboring, handboring.

diepte lithologie	kleur	grens	
40 Zs1g3	licht bruingrijs	scherp	Zandmediaanklasse: zeer fijn. Bodemkundige interpretaties: bouwvoor.
55 Zs1h1g2	grijsbruin	geleidelijk	Vlekken: matig gevlekt, geel. Nieuwvormingen: ijzerconcreties (weinig). Archeologische indicatoren: fijn verdeeld houtskool (weinig). Bodemkundige interpretaties: rommelig. Opmerkingen: es en C-horizont.
70 Zs1g2	oranjegeel	beëindigd	Bodemhorizont: C. Nieuwvormingen: ijzerconcreties (veel). Geologische interpretaties: dekzand.

boring 3 RD-X: 212.413. RD-Y: 432.538. Boormethode: edelmanboring, handboring.

diepte lithologie	kleur	grens	
40 Zs1h1g3	licht bruingrijs	geleidelijk	Zandmediaanklasse: zeer fijn. Bodemkundige interpretaties: bouwvoor.
45 Zs1h1g2	grijsbruin	geleidelijk	Vlekken: matig gevlekt, oranje. Nieuwvormingen: ijzeroer (weinig). Archeologische indicatoren: puin. Bodemkundige interpretaties: cultuurlaag. Opmerkingen: es.
75 Zs1g1	geeloranje	beëindigd	Bodemhorizont: C. Nieuwvormingen: ijzerconcreties (weinig). Geologische interpretaties: dekzand. Opmerkingen: ijzer in toplaat.

boring 4 RD-X: 212.418. RD-Y: 432.549. Boormethode: edelmanboring, handboring.

diepte lithologie	kleur	grens	
40 Zs1g3	licht bruingrijs	geleidelijk	Zandmediaanklasse: zeer fijn. Archeologische indicatoren: aardewerk (nieuwetijds). Bodemkundige interpretaties: bouwvoor. Opmerkingen: plastic op 10 cm.
70 Zs1h1g3	grijsbruin	geleidelijk	Nieuwvormingen: ijzerconcreties (weinig). Archeologische indicatoren: puin. Bodemkundige interpretaties: cultuurlaag. Opmerkingen: es.
90 Zs1g1	geel	beëindigd	Bodemhorizont: C. Nieuwvormingen: ijzerconcreties (weinig). Geologische interpretaties: dekzand.

boring 5 RD-X: 212.403. RD-Y: 432.546. Boormethode: edelmanboring, handboring.

<i>diepte lithologie</i>	<i>kleur</i>	<i>grens</i>	
40 Zs1h1g3	licht bruingrijs	geleidelijk	<i>Zandmediaanklasse: zeer fijn. Archeologische indicatoren: vuursteen. Bodemkundige interpretaties: bouwvoor.</i>
65 Zs1h1g2	grijsbruin	geleidelijk	<i>Nieuwvormingen: ijzerconcreties (weinig). Archeologische indicatoren: puin, vuursteen. Bodemkundige interpretaties: cultuurlaag. Opmerkingen: es.</i>
85 Zs1h1g1	bruin	geleidelijk	<i>Bodemhorizont: BC. Nieuwvormingen: ijzerconcreties (weinig).</i>
95 Zs1g1	oranje	beëindigd	<i>Bodemhorizont: C. Nieuwvormingen: ijzerconcreties (veel). Geologische interpretaties: dekzand.</i>

boring 6 RD-X: 212.389. RD-Y: 432.542. Boormethode: edelmanboring, handboring.

<i>diepte lithologie</i>	<i>kleur</i>	<i>grens</i>	
40 Zs1g3	licht bruingrijs	geleidelijk	<i>Zandmediaanklasse: zeer fijn. Archeologische indicatoren: vuursteen. Bodemkundige interpretaties: bouwvoor.</i>
70 Zs1h1g3	grijsbruin	geleidelijk	<i>Archeologische indicatoren: fijn verdeeld houtskool (weinig), puin. Bodemkundige interpretaties: cultuurlaag. Opmerkingen: es.</i>
90 Zs1g2	donker oranje	beëindigd	<i>Bodemhorizont: C. Nieuwvormingen: ijzerconcreties (veel). Geologische interpretaties: dekzand. Opmerkingen: top dekzand oranje, naar beneden toe lichter.</i>

Bijlage 2 Periodisering

De onderstaande tabel geeft een vereenvoudigde archeologische tijdsschaal (conform Brandt et al. 1992).

Periode	
Paleolithicum	8800 v. Chr. en eerder
Mesolithicum	8800–4900 v. Chr.
Neolithicum	5300–2000 v. Chr.
Bronstijd	2000–800 v. Chr.
IJzertijd	800–12 v. Chr.
Romeinse Tijd	12 v. Chr. – 450 n. Chr.
Vroege Middeleeuwen	450–1050 n. Chr.
Late Middeleeuwen	1050–1500 n. Chr.
Nieuwe Tijd	1500 n. Chr. tot heden
